24 Νοεμβρίου 2021

Πανδημίες: Μια αληθινή ιστορία που ίσως σας κάνει να δείτε το σήμερα με άλλο μάτι

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα

Του Δρ. Νικόλα Διέτη Ph.D

Ο Δρ Νικόλας Διέτης την αφηγείται με συναρπαστικό τρόπο

*Ο Δρ Νικόλας Διέτης είναι Επίκουρος Καθηγητής Φαρμακολογίας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου

Από την αρχή της ιστορίας της ανθρωπότητας μέχρι σήμερα...

...εκατοντάδες επιδημίες και πανδημίες έχουν θερίσει τον πλανήτη κατά καιρούς, φέρνοντας πόνο, θάνατο και καταστροφή. Επιτρέψτε μου να σας πω μια ιστορία που ίσως σας κάνει να δείτε το σήμερα με άλλο μάτι..

Η κυριότερη πανδημία που έχει αποτυπωθεί ίσως περισσότερο από οποιανδήποτε άλλη στην ιστορία, είναι αυτή της βουβωνικής πανώλης του μεσαίωνα. Ο λεγόμενος “Μαύρος Θάνατος”. Από το όνομα καταλαβαίνεις περί τίνος πρόκειται..

Ίσως η καλύτερη αποτύπωσή του Μαύρου Θανάτου είναι ο καταπληκτικός πίνακας του Pieter Bruegel, το 1562, με τίτλο “Ο Θρίαμβος του Θανάτου”, που κοσμεί το Museo del Prado στην Μαδρίτη. Εκφράζει τον θάνατο που προκάλεσε η βουβωνική

πανώλη για 6 συνεχόμενα χρόνια (!), 1346-52.

Ο πίνακας του Bruegel δείχνει τον “στρατό” της βουβωνικής πανώλης: χιλιάδες σκελετοί με όπλα, να σκορπούν τον θάνατο στο διάβα τους, διαμελίζοντας τον κόσμο που τρέχει να κρυφτεί σε μια καταπακτή.. Η λεπτομέρεια των σκηνών είναι ανατριχιαστική.

Για να αποτυπωθεί μια πανδημία με αυτόν τον τρόπο σε ένα έργο τέχνης, φανταστείτε τον θάνατο που έζησαν εκείνοι οι άνθρωποι από το μικρόβιο της πανώλης, το βακτήριο Yersinia Pestis, το οποίο μεταδιδόταν από μολυσμένα ποντίκια & ψύλλους, και από κει σε ανθρώπους..

Η πανδημία της βουβωνικής πανώλης σκότωσε περίπου 200 εκατομμύρια ανθρώπους σε Ευρώπη, Ασία, Αφρική, εκ των οποίων 50εκ Ευρωπαίους (40% της τότε Ευρώπης). Και όμως, ο πλανήτης έζησε μια άλλη, πιο αργή, πιο μακροπρόθεσμη, πιο τραγική πανδημία, με δεκάδες επιδημικά κύματα στο διάβα της..

Την ευλογιά! Αυτή ήταν η μεταδοτική ασθένεια που θέρισε πολύ περισσότερους ανθρώπους και από τον Μαύρο Θάνατο, και έχει καταγραφεί στην Ιστορία ως η πιο θανατηφόρα ασθένεια που πέρασε ποτέ από τον πλανήτη γη.

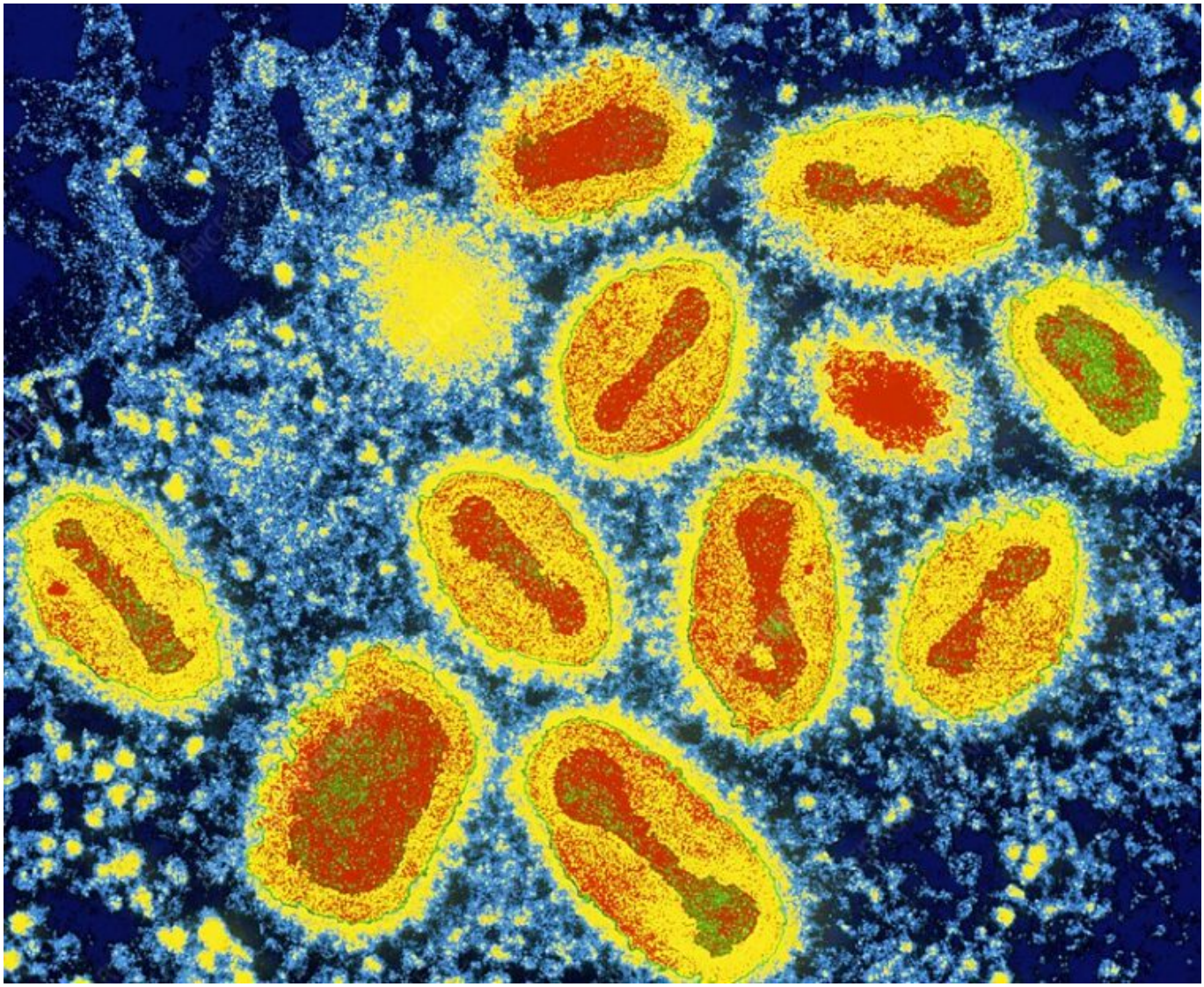

Η ευλογιά (smallpox) ήταν μια ύπουλη, θανατηφόρα και πολύ μεταδοτική ασθένεια, που “έζησε” 40 αιώνες (!) αλλά με προέλευση απ’ το 10.000 πΧ.. Μόνο μέσα στον 20ο αιώνα που υπήρχαν καταγεγραμμένα δεδομένα, οι ιστορικοί και ανθρωπολόγοι υπολογίζουν ότι θέρισε 300-500 εκ. ανθρώπους.

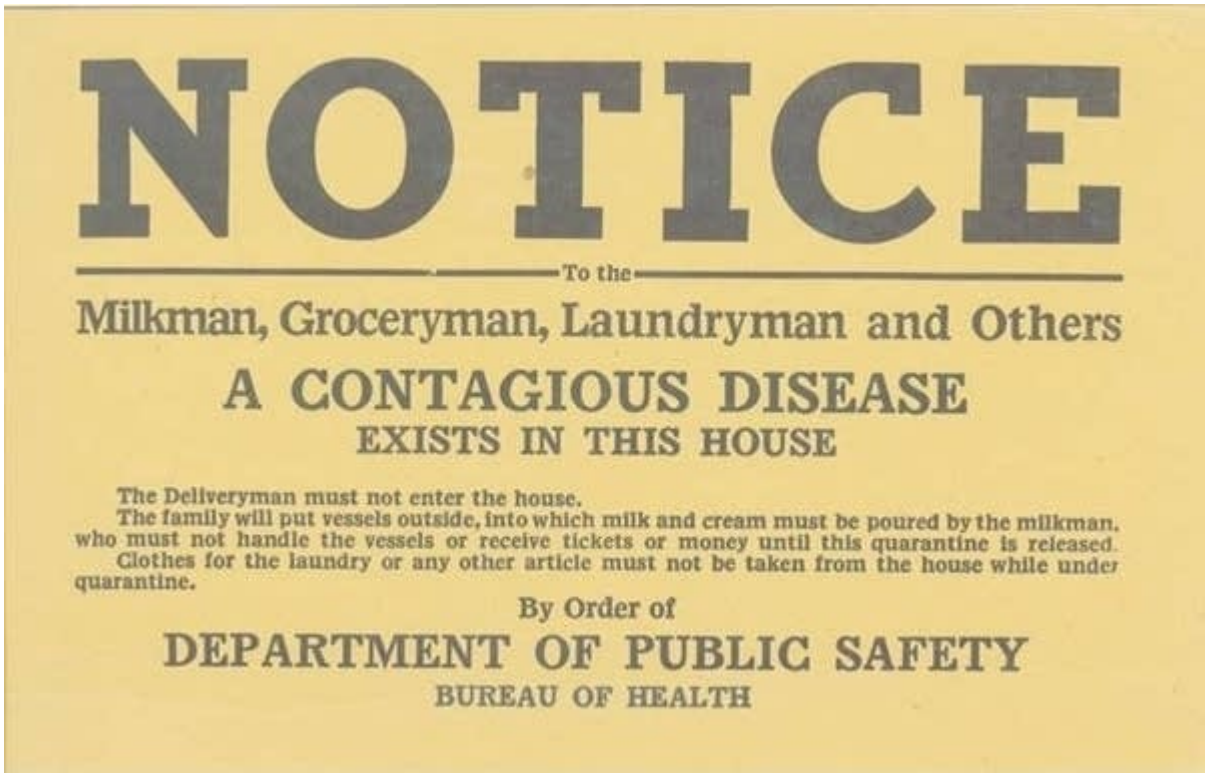
Η ευλογιά δεν διαχώριζε πλούσιους ή φτωχούς. Σκότωσε τον Φαραώ Ραμσή Ε’ στην Αίγυπτο (φωτό), τον αυτοκράτορα Μάρκο Αυρήλιο της Ρώμης, τη Βασίλισσα Μαίρη Β’ της Αγγλίας, τον Τσάρο Πέτρο Β’ της Ρωσίας, τον Βασιλιά Λουδοβίκο ΙΕ’ της Γαλλίας και πολλούς άλλους ισχυρούς του κόσμου.

Η ευλογιά υπολογίζεται ότι σκότωσε περισσότερους ανθρώπους από όλους τους πολέμους, όλες τις πανδημίες και όλες τις φυσικές καταστροφές που έχουν καταγραφεί από την αρχή της ανθρωπότητας μέχρι σήμερα. Και όλα αυτά τα έκανε ένας ιός. Ο ιός της ευλογιάς, ο ιός Variola.

Ο ιός της ευλογιάς δεν μόλυνε ζώα, μόνο ανθρώπους. Μεταδιδόταν με υδροσταγονίδια ή μολυσμένες επιφάνειες. Δεν προκαλούσε ασυμπτωματική νόσο. Υπήρχαν δύο κύριες παραλλαγές, οι Variola Major και Minor. Ο πρώτος, πιο θανατηφόρος, είχε θνησιμότητα 30% αλλά πάνω από 60% σε παιδιά.

NOTICE

To the

Milkman, Groceryman, Laundryman and Others

A CONTAGIOUS DISEASE

EXISTS IN THIS HOUSE

The Deliveryman must not enter the house.
The family will put vessels outside, into which milk and cream must be poured by the milkman, who must not handle the vessels or receive tickets or money until this quarantine is released.
Clothes for the laundry or any other article must not be taken from the house while under quarantine.

By Order of

DEPARTMENT OF PUBLIC SAFETY

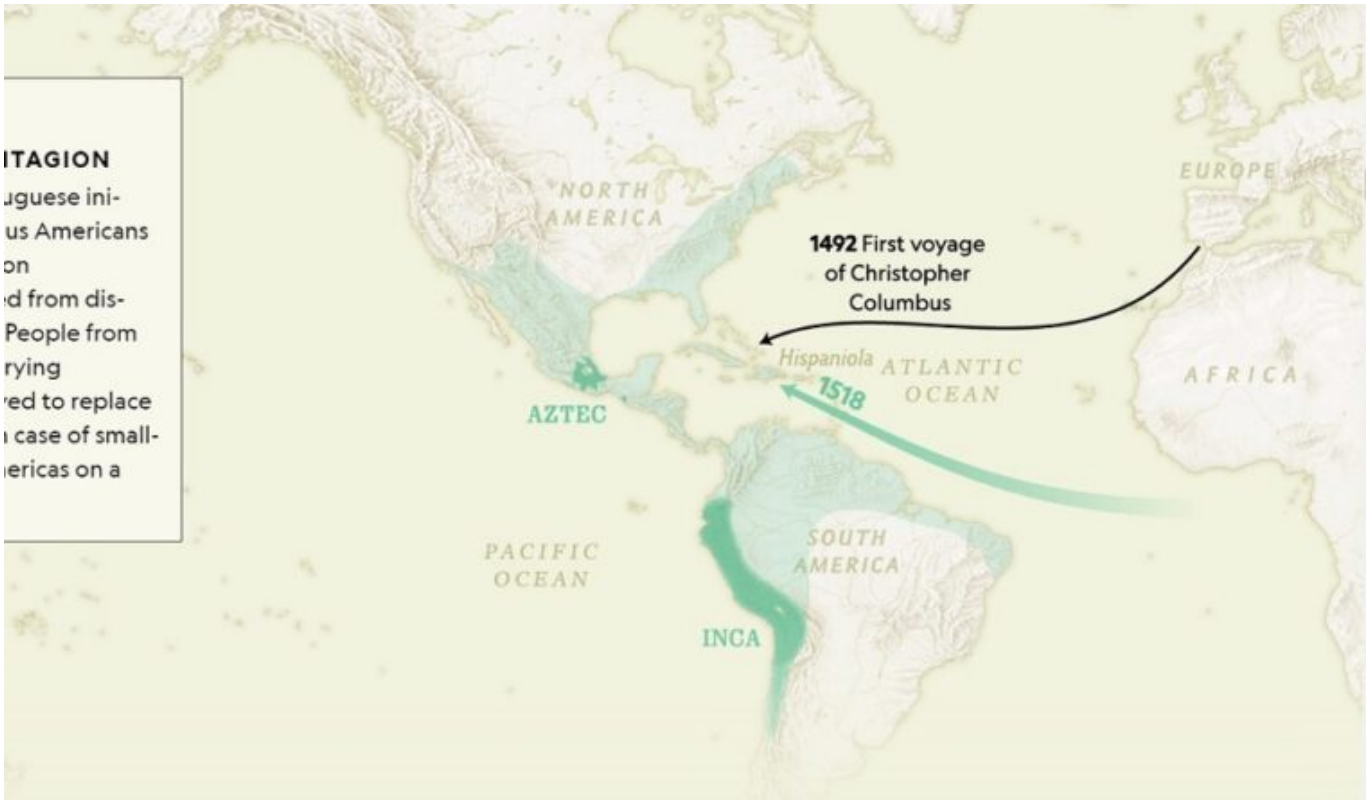
BUREAU OF HEALTH

Ήταν μια βασανιστική νόσος, που δεν υπήρχε καμία βοήθεια αν μολυνόσουν. Στην αρχή είχες συμπτώματα πυρετού, πονοκέφαλου, έμετου. Σε 3 ημέρες γέμιζες εξανθήματα στο πρόσωπο, στα άκρα, και μετά σε όλο το σώμα. Μετά, έβγαιναν οι ουλές με πύο...

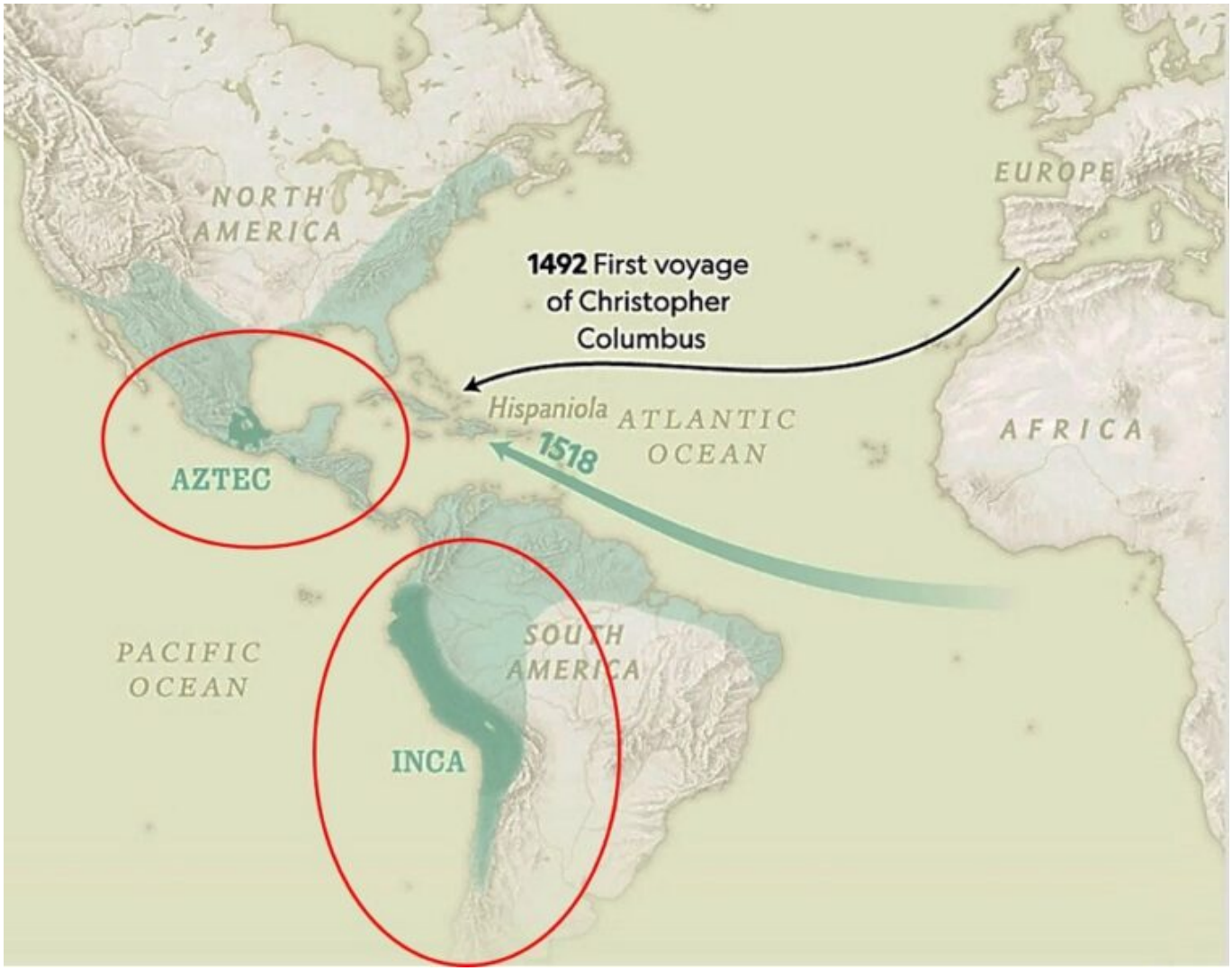

Μετά από 1-2 εβδομάδες απλά έπεφτε το δέρμα σου, αφήνοντας πληγές παντού, ενώ συχνά οδηγούσε και σε τύφλωση. Στα παιδιά προκαλούσε εγκεφαλίτιδα. Όσοι πέθαιναν, πέθαιναν από ακατάπαυστη αιμορραγία.. Μια τραγική ασθένεια. Και μεταδοτική...

Πολλά τραγικά συμβάντα που έχουν στιγματίσει τον πλανήτη είναι συνδεδεμένα με την ευλογιά. Το 1518 ο Herman Cortes, μεταφέροντας εφόδια στις αποικίες των Ισπανών στην Κ. Αμερική, από την Αφρική, έφερε και την ευλογιά, κρυμμένη στα αμπάρια των πλοίων σε Αφρικανούς “δούλους”.

Ο ιός Variola έκανε αυτό που δεν μπορούσαν να κάνουν οι Ισπανοί στρατιώτες επί δεκαετίες. Σκότωσε 15 εκ. Αζτέκους και εξάλειψε ολοκληρωτικά τον πληθυσμό των Ίνκας, δύο από τους πιο ιστορικούς και θαυμαστούς πολιτισμούς που γνώρισε αυτός ο πλανήτης..

Ο ιός της ευλογιάς ήταν ο πρώτος ιός που χρησιμοποιήθηκε ως βιολογικό όπλο. Βρισκόμαστε στο 1764 στο “Νέο Κόσμο”: Οι Βρετανοί με τους Γάλλους προσπαθούν να κατακτήσουν εδάφη, και εξοντώνουν τις διάφορες φυλές των Ινδιάνων που βρίσκονται στο διάβα τους.

Σε μια κλασσική ανταλλαγή “δώρων” μεταξύ Βρετανών και Ινδιάνων προσπαθώντας να τους πείσουν να μην πολεμήσουν, τους δίνουν και ρούχα και κουβέρτες μολυσμένα από ασθενείς με ευλογιά. Οι ανυποψίαστοι Ινδιάνοι μολύνονται και θερίζονται από την ασθένεια, καταθέτοντας τα όπλα..

Σε πίνακα του 1766, ο ζωγράφος Benjamin West δείχνει μια χαρακτηριστική σκηνή του 1764, όπου Βρετανοί στρατιώτες υπό τον μισθοφόρο Ελβετό Συνταγματάρχη Henrey Bouquet βρίσκονται σε συνάντηση εκεχειρίας με τους Ινδιάνους στις όχθες του ποταμού Muskingum..

Ο αρχηγός των Ινδιάνων δείχνει έξαλλος στον Bouquet ένα κομμάτι ύφασμα, κατηγορώντας τον ότι τους έδωσε μολυσμένα υφάσματα που σκότωσαν την φυλή του. Πρόκειται για το πρώτο ιστορικό παράδειγμα χρησιμοποίησης της ευλογιάς ως βιολογικό όπλο…

Ο ιός της ευλογιάς υπολογίζεται ότι σκότωσε περίπου 1 δις ανθρώπους από την

αρχή της εμφάνισής του (με θεωρητικές προσεγγίσεις). Είναι η αρχαιότερη, η συχνότερη, η μακροβιότερη και η πιο θανατηφόρα ασθένεια/επιδημία/πανδημία που έχει γνωρίσει ο πλανήτης.

***

Μέχρι που φτάνουμε στο 1790, τριάντα χρόνια μετά, ένας νεαρός Βρετανός γιατρός από το μικρό Berkeley του Gloucestershire, ο Edward Jenner, ακούει κάποιες “περίεργες” ιστορίες κάποιων γαλακτοπωλισσών (γυναίκες που άρμεγαν αγελάδες για να πουλήσουν ή να μαγειρέψουν)..

Οι ιστορίες αυτές είχαν σχέση με μια μεταδοτική ασθένεια παρόμοια με την ευλογιά, αλλά πολύ πιο ήπια, την δαμαλίαση (cowpox). Ο ιός της δαμαλίασης έμοιαζε πολύ με τον ιό της ευλογιάς, ήταν της ίδιας οικογένειας ιών, και περνούσε από τις αγελάδες στους ανθρώπους.

Κάποιες γαλακτοπώλισσες λοιπόν ισχυρίζονταν ότι “η ομορφιά τους ήταν ανίκητη ενάντια στην ευλογιά, αν και όχι ενάντια στην δαμαλίαση”. Με λίγα λόγια έλεγαν ότι είχαν μολυνθεί από τον ιό της δαμαλίασης, αλλά δεν τους έπιανε ο ιός της ευλογιάς!

Αυτές οι ιστορίες κίνησαν την περιέργεια του Edward Jenner. Είναι δυνατόν να υπήρχε άνθρωπος που να μην μπορούσε να μολυνθεί από αυτόν τον δαίμονα, τον ιό Variola;; Αν ίσχυαν αυτά που έλεγαν οι γαλακτοπώλισσες, τότε ίσως ο ιός της δαμαλίασης να προστάτευε απ’ τον ιό της ευλογιάς!

Ο Jenner έκανε το πείραμα που σκέφτηκε στον μικρό James Phipps, στις 14 Μάϊου 1796. Πήρε πύο από τις πληγές της Sarah Nelmes, μιας γαλακτοπώλισσας που είχε δαμαλίαση, και το έβαλε σε ένα κόψιμο που έκανε στον χέρι του μικρού James. Μετά τον εξέθεσε στον ιό της ευλογιάς.

Ο μικρός James δεν μολύνθηκε ποτέ από τον τρομερό ιό variola. Το πρώτο “εμβόλιο” στην ιστορία της ανθρωπότητας, ήταν γεγονός.

Ένας εκπληκτικός πίνακας του 1880 από τον Βέλγο ζωγράφο Edouard Hamman, που κοσμεί την Bibliothèque Nationale στο Παρίσι, δείχνει την ιστορική αυτή σκηνή όπου ο Edward Jenner δίνει το πρώτο εμβόλιο του κόσμου, στον μικρό James Phipps.

Η σκηνή εξελίσσεται υπό το βλέμμα της μητέρας του μικρού James και της γαλακτοπώλισσας Sarah Nelmes, ενώ στο βάθος βρίσκεται μια αγελάδα για να απεικονίσει το νόημα της ιστορίας!

Ο Edward Jenner εμβολίασε πολλούς ανθρώπους στο σπίτι του, συμπεριλαμβανομένου και του γιού του, για να συλλέξει δεδομένα της ανακάλυψής του. Κατέθεσε τα αποτελέσματά του στον Ιατρικό Σύλλογο της Αγγλίας, όπου αντιμετωπίστηκε με καθολική δυσπιστία και σκεπτικισμό.

Η ιατρική κοινότητα δεν δέχθηκε τα δεδομένα του Jenner μέχρι και τον θάνατό του το 1823. Χρειάστηκαν να περάσουν 10 χρόνια μετά τον θάνατό του, για να αρχίσουν γιατροί από όλη τη χώρα και το εξωτερικό να ακολουθούν τα βήματά του.

Εμβόλια κατά του ιού της ευλογιάς φτιάχτηκαν από πολλές χώρες τις επόμενες δεκαετίες και στάλθηκαν παντού στον κόσμο. Ακόμη και οι Ισπανοί έστειλαν εμβόλια για τον ιό της ευλογιάς ως κίνηση απολογίας, στους εναπομείναντες απόγονους των Ίνκας και Αζτέκων.. Πφφ..

Η διασημότερη φωτογραφία του εμβολίου της ευλογιάς βγήκε το 1901 από τον Dr Allan Warner στο Leicester Isolation Hospital. Ήθελε να δείξει στους σκεπτικιστές τι σημαίνει εμβόλιο. Έβαλε δύο 13χρονους δίπλα-δίπλα, ο ένας μολυσμένος με ιό

της ευλογιάς, ο άλλος εμβολιασμένος.

Η φωτογραφία του Warner έκανε το γύρο του κόσμου και οι πιο δύσπιστοι πείθονταν. Ξεκίνησαν μαζικοί εμβολιασμοί σε διάφορες χώρες, αλλά οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι που ακολούθησαν, και τα λίγα διαθέσιμα μέσα, δεν βοήθησαν στο να χτιστεί παγκόσμια ανοσία στην ευλογιά γρήγορα.

Βεβαίως προσθέστε ότι εντωμεταξύ υπήρχαν και άλλες επιδημίες και πανδημίες, που δεν βοήθησαν στον εμβολιασμό κατά της ευλογιάς, όπως αυτή της Ισπανικής γρίπης του 1918..

WEAR A MASK
OR GO TO JAIL

Μέχρι που φτάσαμε στα 1950, όπου ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας το έβαλε σκοπό να εξαλείψει τον ιό που ταλαιπώρησε τον πλανήτη μας για αιώνες. Ξεκίνησε παγκόσμια καμπάνια μαζικού εμβολιασμού, σε κάθε χώρα, για το “πείραμα” δημιουργίας ανοσίας αγέλης.

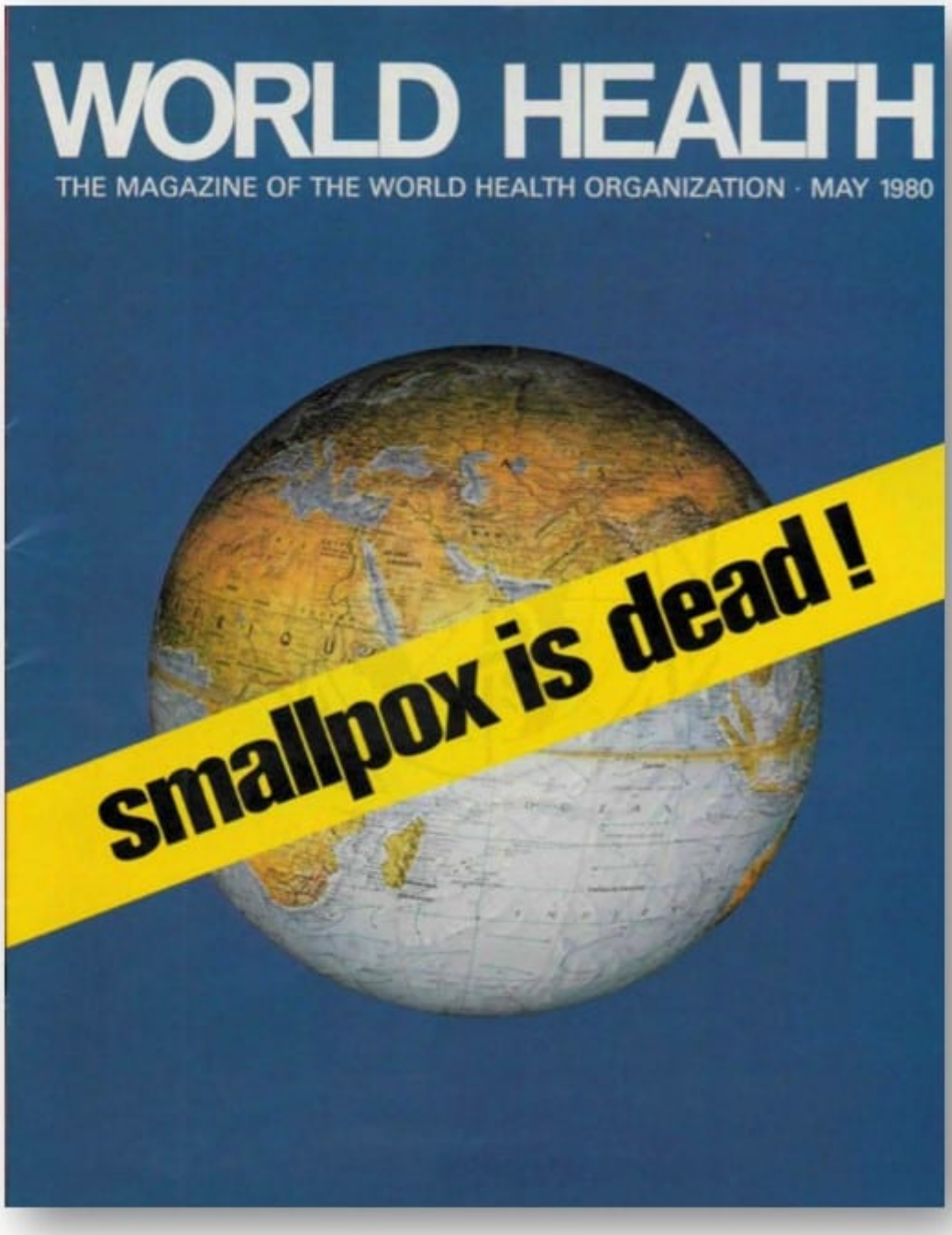

Αυτή η χαρακτηριστική φωτογραφία είναι από κέντρο εμβολιασμού στην Ν. Υόρκη. Πολίτες περιμένουν υπομονετικά να εμβολιαστούν με κάτι που θα τους κάνει επιτέλους ανίκητους στον θανατηφόρο ιό. Στα επόμενα 30 χρόνια οι εμβολιασμοί συνεχίζονταν, με ό,τι μέσα διέθεταν τα κράτη..

Σταθερά και σταδιακά, τα κρούσματα ευλογιάς πέφτανε παγκοσμίως, μέχρι που έμειναν 1-2 χώρες με μερικά κρούσματα. Και το 1980 έρχεται η στιγμή που όλη η ανθρωπότητα περίμενε. Στις 8 Μάϊου 1980, το περιοδικό World Health, ανακοινώνει τα αποτελέσματα της 33ης Συνεδρίας του World Health Assembly του ΠΟΥ. Η ευλογιά έχει εξαλειφθεί! Ανατριχίλα..

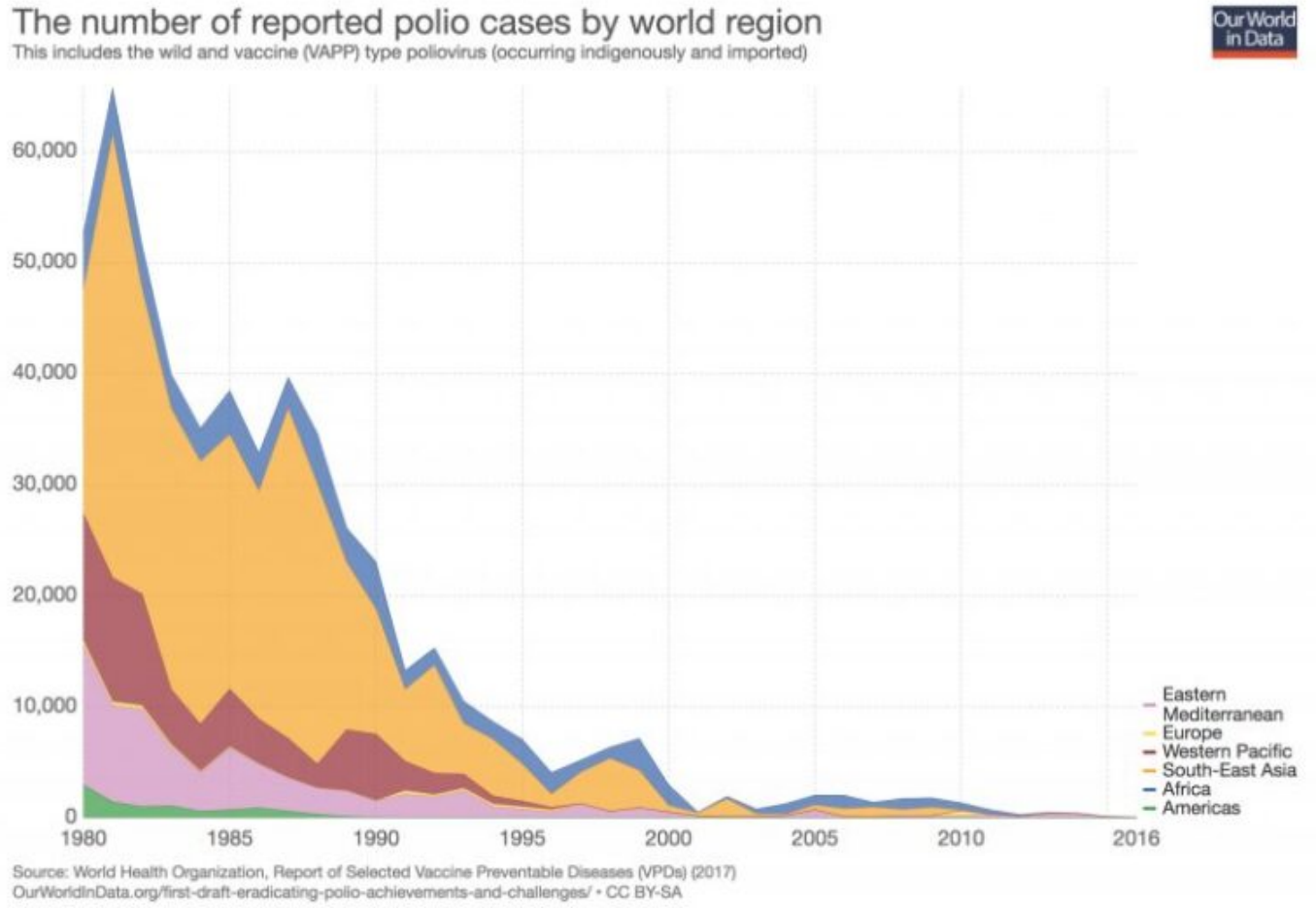

Στην Σομαλία το 1977 ήταν το τελευταίο κρούσμα που καταγράφηκε. Περάσανε 3 χρόνια χωρίς ούτε ένα κρούσμα ευλογιάς πουθενά στον πλανήτη γη. Ο ιός είχε εξαλειφθεί. Η ανθρωπότητα κατάφερε να κερδίσει έναν ιό που σκότωσε τουλάχιστον 1 δις ανθρώπους μέσα σε 11.000 χρόνια..

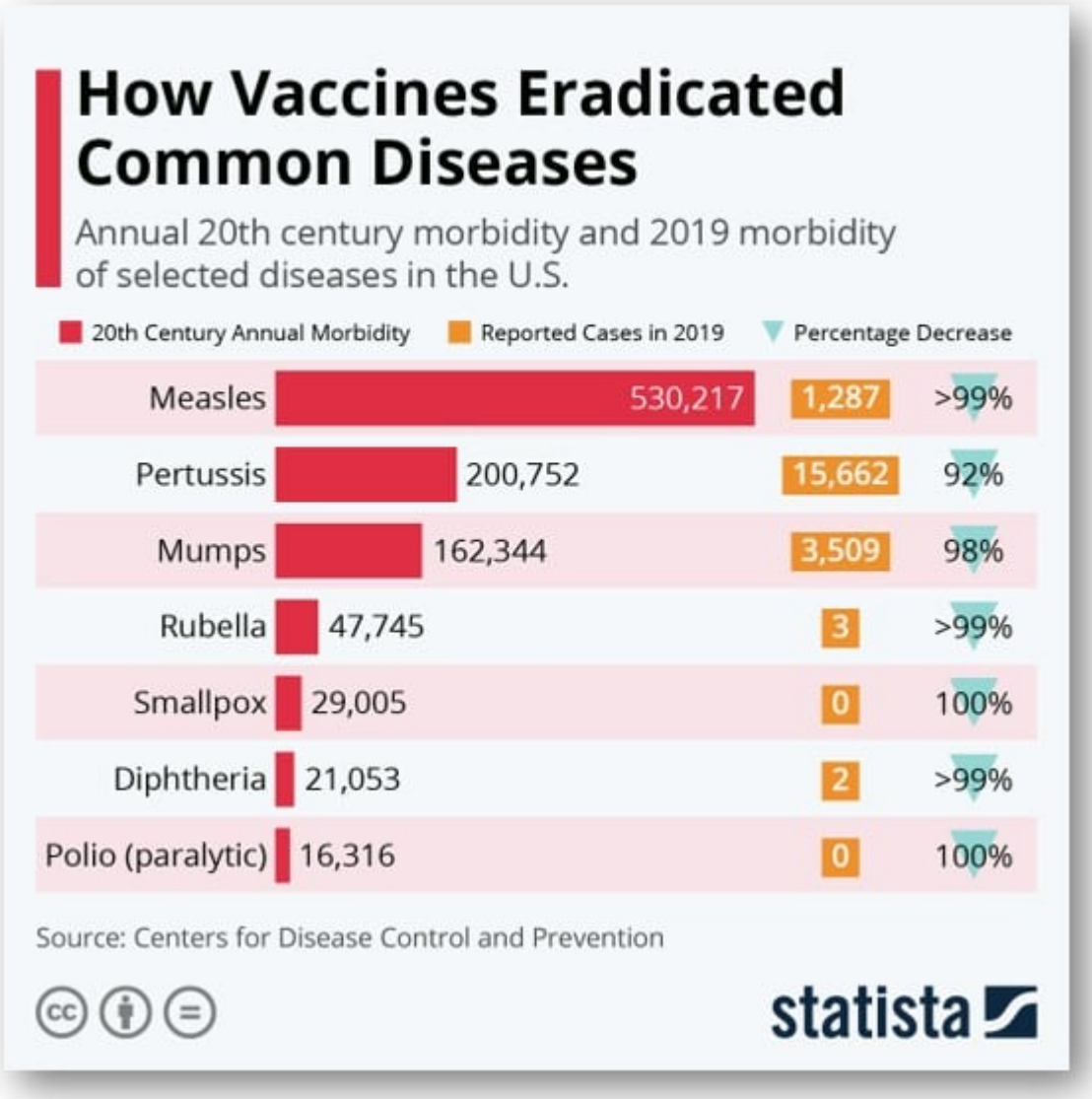
Δυστυχώς η ευλογιά είναι η μοναδική μεταδοτική ασθένεια που έχουμε εξαλείψει ολοκληρωτικά. Αλλά το κατόρθωμα αυτό της ανθρωπότητας δείχνει τι μπορούμε να κάνουμε με συλλογική προσπάθεια, καθοδηγούμενη από την επιστήμη. Αυτή τη στιγμή είμαστε πολύ κοντά στο να επαναλάβουμε τον ίδιο άθλο, με τον ιό της

πολιομυελίτιδας, έναν ακόμη άθλιο ιό που προσβάλει κυρίως παιδιά μικρότερα από 5 χρονών, χτυπώντας ύπουλα στην σπονδυλική στήλη, προκαλώντας παραισθησία και μόνιμη παράλυση, ενώ 10% των παιδιών αυτών πεθαίνουν.

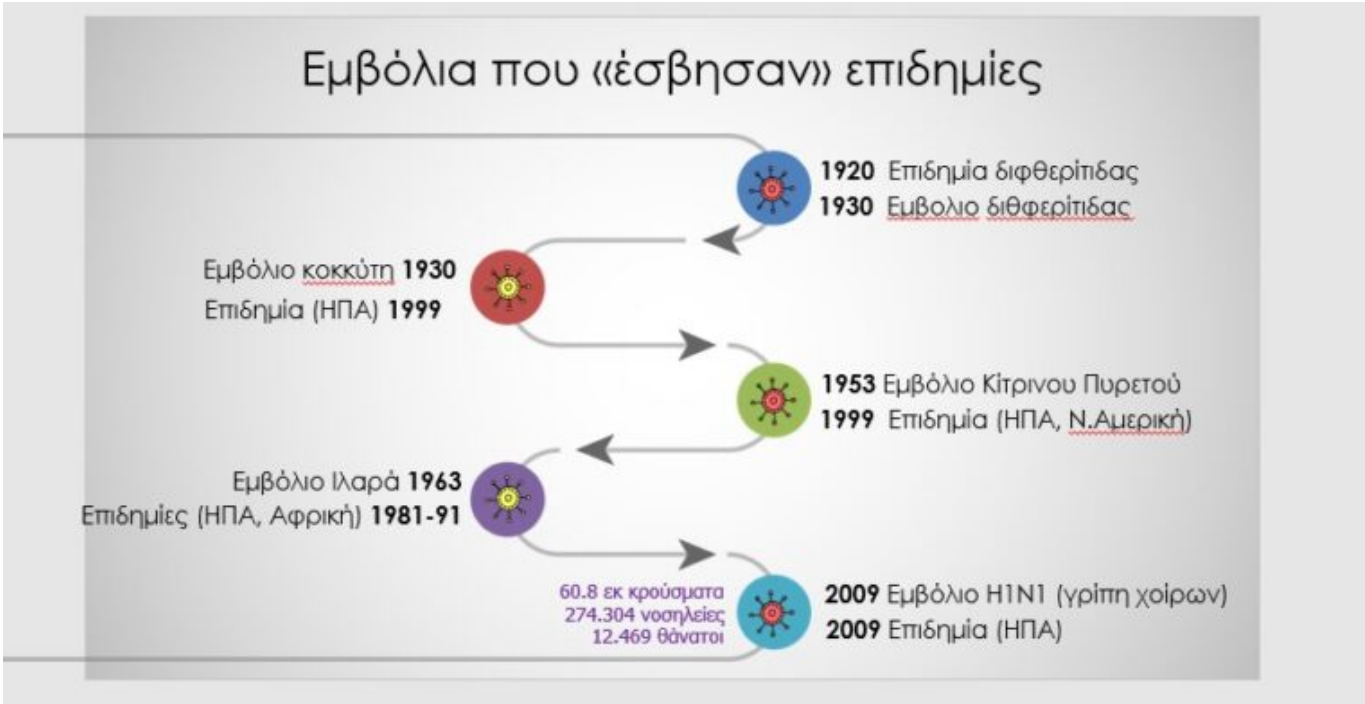

Το 1955 βγάλαμε εμβόλιο εναντίον πολιομυελίτιδας και παντού εμβολιάζονται παιδιά. Από 200.000 κρούσματα το χρόνο παγκοσμίως, σήμερα έχουμε μόλις λίγες εκατοντάδες και μόνο σε 2 χώρες (Αφγανιστάν και Πακιστάν). Σε λίγα χρόνια θα εξαλειφθεί και ο ιός της πολιομυελίτιδας, όπως και αυτός της ευλογιάς! Άλλες 6 μεταδοτικές ασθένειες είναι κοντά στην ολοκληρωτική εξάλειψη από προσώπου γης, μεταξύ των οποίων η διφθερίτιδα, η ερυθρά, η παρωτίδιδα, ο κοκκύτης και η ιλαρά.

Τα εμβόλια που έχουμε μας έχουν “σώσει” από πανδημίες, σβήνοντας φωτιές επιδημιών. Τα παραδείγματα είναι πάρα πολλά. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, είναι αυτός που στηρίζει όλα τα προγράμματα εμβολιασμού σε αναπτυσσόμενες χώρες. Το έργο του είναι τεράστιο.

Κάθε χρόνο σώζουμε 3 εκ. ανθρώπους από αυτές τις ασθένειες. Παρ' όλα αυτά, κάθε χρόνο πεθαίνουν 1.5 εκ. άνθρωποι από μεταδοτικές ασθένειες για τις οποίες ΕΧΟΥΜΕ εμβόλια, αλλά δεν εμβολιάζεται ο κόσμος. Η ελλιπής ενημέρωση, η έλλειψη παιδείας, καθώς και ο φόβος είναι οι κύριοι λόγοι.

Διαβάζοντας όλα τα παραπάνω, μπορεί κανείς να αναγνωρίσει και να εκτιμήσει πολλά πράγματα. Την δύναμη της επιστήμης. Την μακρόχρονη ιστορία των εμβολίων. Τα χίλια μύρια κύματα που πέρασε η ανθρωπότητα για να φτάσουμε στο σήμερα.. Σε μια νέα πανδημία. Το σίγουρο είναι ότι θα κερδίσουμε και αυτή τη μάχη: Με κοινή προσπάθεια, συλλογικότητα, με εμπιστοσύνη στην επιστήμη, με τις νέες γνώσεις μας και τη νέα τεχνολογία στο πλάι μας, μακριά από προκαταλήψεις, από φόβο και από τον σκεπτικισμό της άγνοιας.

Θα σας αφήσω με την ετυμολογία της λέξης VACCINE, μιας λέξης που μας θυμίζει πάντα την ιστορία του πρώτου εμβολίου του κόσμου...

ΥΓ: Η πρώτη φωτογραφία του θρεντ, είναι πίνακας του 1652 από τον Michael Sweerts, που δείχνει την επιδημία της Αθήνας το 43 0πΧ την οποία περιέγραψε ο Θουκυδίδης κι η οποία θέρισε τον πληθυσμό της. Ιστορικοί πιστεύουν ότι ίσως πρόκειται για το βακτήριο Salmonella enterica.

Πηγή: [mikropragmata.lifo.gr]